

Er zit muziek in Vlacc II

Waar woorden tekortschieten, begint de muziek (Heinrich Heine)... Niets ter wereld is moeilijker dan over muziek te praten (Camille Saint-Saëns)... Deze gevleugelde uitspraken beschrijven in een notendop de moeilijke verhouding tussen woorden en muziek. Hoeveel tijd is er niet nodig om een muziek-materiaal goed te beschrijven? Wie heeft de expertise in huis om 'over alle muziek te praten'? Wie heeft de bibliotheeksoftware om al dat geleverde werk te laten renderen bij de zoektocht van de gebruiker in de catalogus? Na het beantwoorden van een aantal fundamentele vragen, beschrijft dit artikel hoe alle Vlaamse bibliotheken samen in Vlacc II optimaal over 'muziek kunnen praten', en liefst zo dat de bibliotheekgebruikers vinden wat ze zoeken... en meer. De middelen om dit ambitieuze doel te bereiken werden opgenomen in het lastenboek van Vlacc II. Gezien de implementatie van Vlacc II pas bij het verschijnen van dit artikel op kruissnelheid komt, gaan we bewust nog niet in op een concrete planning of voortijdige resultaten.

JOHAN MIJS is projectmanager ICT bij het VCOB
johan.mijs@vcob.be

TINE ENGLEBERT is AVM-medewerker in de openbare bibliotheek
Gent en projectmedewerker Vlacc II
tine.englebert@gent.be

STEEFAAN VREVEN is AVM-medewerker in de Hoofdstedelijke
Openbare Bibliotheek en projectmedewerker Vlacc II
stefaan.vreven@hob.be

Waarom muziek in Vlacc II?

Bij de start van VLACC in 1985 werd gekozen om muziek-materialen niet mee op te nemen in de centrale catalogus. Redenen daarvoor waren de nog weinig prominente plaats van muziek in de openbare bibliotheek, een gebrek aan internationale concepten voor muziekcatalogografie, en de problemen die toenmalige bibliotheeksystemen hadden met de complexe invoer en gebruiksvriendelijke presentatie van muziekbeschrijvingen. Toch werden in de loop van de jaren 1990 enkele initiatieven¹ genomen die een samenwerking tussen de Vlaamse openbare bibliotheken op het gebied van muziek stimuleerden.

De implementatie van de nieuwe Vlacc II in 2004 is een uitgelezen moment om muziekmaterialen mee op te nemen in de Vlaamse Centrale Catalogus. Technologie en internationale standaarden maken een evolutie door die het mogelijk maakt een systeem voor aangepaste muziekimport en presentatie op te bouwen. Openbare bibliotheken en hun overheden – de Vlaamse Gemeenschap, de provincies en de Vereniging van Steden en Gemeenten – slaan de handen in elkaar om nieuwe samenwerkingsmodellen te realiseren, en hebben beslist om alle materialen uit alle bibliotheken met hun plaatsinformatie in Vlacc II te registreren.

De *meerwaarden* van muziek in Vlacc II voor de bibliotheek en haar gebruikers zijn legio. De eenmalige invoer van muziekbeschrijvingen door expertisecentra zal het catalogografieproces in alle Vlaamse openbare bibliotheken optimaliseren. De complexe invoer (vooral bij de klassieke muziek), de gespecialiseerde inhoudelijke ontsluiting en de tijdsintensieve registratie van alle tracks of werken op een muziekdrager zijn enkel haalbaar met gedistribueerde middelen op een Vlaamse schaal. Voorwaarde is wel dat die invoer gebeurt binnen een uitgebalanceerde werkorganisatie, zodat de lokale bibliotheken de beschrijvingen snel genoeg ter beschikking hebben om de muziekmaterialen te bestellen of in hun collectie te registreren. De beschrijvingen worden in de publiekstoegang niet alleen op een gebruiksvriendelijke, transparante en uniforme manier gepresenteerd, maar ook de zoekmogelijkheden zijn bijzonder volledig en gedetailleerd tot op trackniveau. Dankzij het Vlacc II- en PBS (Provinciaal Bibliotheekstelsel)-concept heeft de muziekliefhebber ook toegang tot de hele Vlaamse collectie en zal hij of zij via IBL muziekmaterialen kunnen aanvragen.

Om dit schaalvergrotingseffect te realiseren, staat Vlacc II op het vlak van muziek voor drie grote uitdagingen: de samenstelling van een Vlacc II *startbestand*, de realisatie van *aangepaste software* (FRBR) en de opzet van een *werkorganisatie* om de muziekcatalogografie in netwerkverband uit te voeren en te bewaken.

Startbestand(en) voor Vlacc II

Aangezien er geen muziek in Vlacc I zit, moet voor Vlacc II een voldoende groot startbestand gezocht worden. Te retroconverteren lokale catalogi en nieuwe invoer zullen tegen dit bronbestand worden afgecheckt. De kwantiteit van het startbestand is uiteraard niet het enige criterium; de kwaliteit van de beschrijvingen is even belangrijk. Het bronbestand moet voldoen aan volgende vereisten:

- het bestand moet eenvormig, consistent en integer zijn;
- de beschrijvingen moeten exporteerbaar zijn in een gestructureerd formaat (zo nauw mogelijk aansluitend bij het Vlacc II MARC21 datamodel⁴);
- het bestand moet volledige en opzoekbare onderdeelbeschrijvingen (tracks/werken) bevatten, die exporteerbaar zijn in hiërarchische relatie met hoofdbeschrijvingen of binnen één record;
- de beschrijvingen moeten zo goed en volledig mogelijk inhoudelijk ontsloten zijn (indelingsschema, trefwoorden, genres...);
- de beschrijvingen moeten Nederlandstalig beschreven zijn;
- de beschrijvingen moeten voldoen aan de behoeften van de 'gangbare' Vlaamse catalogografische regelgeving (vooral belangrijk voor de catalogografie van klassieke muziek);
- de beschrijvingen moeten ontvankelijk zijn voor een FRBR-structuur (zie verder);
- er moeten formele afspraken kunnen worden gemaakt over de auteursrechten die gelden op de beschrijvingen;
- er moet (eventueel) de mogelijkheid zijn om continu nieuwe beschrijvingen en aanwinstinformatie aan te leveren.

De zoektocht naar een of meer startbestanden begon met een inventarisatie van de veertien bibliotheken met de grootste cd-collecties van Vlaanderen (zie kaderstukje 'Muziekcollecties in de Vlaamse openbare bibliotheken'). Per bibliotheek werd een steekkaart gemaakt met informatie over het gebruikte regelwerk en het aantal ingevoerde onderdeelbeschrijvingen. Daaruit bleek onder andere dat in de meeste van deze bibliothe-

ken – om tijd te besparen – een onderscheid gemaakt wordt tussen de invoer van tracks op niet-klassieke cd's (selectief) en werken op klassieke cd's (meestal). Op klassieke cd's staan gemiddeld vijf werken, maar de catalogografie is complex en vergt veel opzoekingswerk. Op een niet-klassieke cd staan er gemiddeld zestien tracks, maar die zijn relatief eenvoudig in te voeren. Het klassieke deel bedraagt gemiddeld 25 tot 30% van de hele cd-collectie (figuur 1).

De inventaris van grote muziekbibliotheken werd aangevuld met onderzoek naar de catalogi van andere mogelijke partners (enkele zijn al opgenomen in figuur1). Voor de hand liggende kandidaten voor het startbestand van Vlacc II zijn de *provinciale catalogi van Oost- en West-Vlaanderen*. Deze catalogi werden aanvankelijk opgebouwd rond de catalogi van de oud-COB's, respectievelijk Gent en Brugge, en werken met nagenoeg dezelfde regelwerken. Op enkele individuele inspanningen van bibliotheken na, wordt in Ovinob en Winob niet retrospectief ingevoerd; de meeste bibliotheken voeren alleen hun nieuwe aanwinsten in vanaf 2002. Ovinob bevat 68.693 cd-beschrijvingen van 40 Oost-Vlaamse bibliotheken, Winob 41.187 van 26 West-Vlaamse bibliotheken.

Een recent project reikte andere mogelijke partners aan. De Belgische *muziekconservatoria* lanceerden onder impuls van de KUL en het Muziekcentrum in 2000 het project *Matrix* om hun gezamenlijke collectie (in hoofdzaak bladmuziek) onder te brengen in één bibliotheekstelsel. Matrix zocht een samenwerking met openbare bibliotheken, maar uit een aantal contacten in het kader van Vlacc II bleken er veel meer verschillen dan gemeenschappelijkheden. De scope van het Matrix-project wijzigde in de loop van de jaren⁵, maar het idee van één catalogus voor alle conservatoria leeft nog voort.

In de besprekingen over het Matrix-project werd ook het VRT-*muziekarchief* betrokken. De VRT beschikt sinds 1991 over een reusachtige muziekdatabase met 128.878 cd's en in totaal 805.162 beschrijvingen, gemaakt door een tiental fulltime VRT-catalogografen. De VRT koopt/krijgt zo'n 5.000

Figuur 1: Grote muziekcatalogi in Vlaanderen en Nederland.

Muziekcollecties in de Vlaamse openbare bibliotheken

De Vlaamse Gemeenschap verzamelt jaarlijks de BIOS-gegevens (Bibliotheek en Informatie OpvolgingsSysteem) van de Vlaamse openbare bibliotheken. Bij die gegevens horen ook de collectiegegevens van de AVM-afdeling. Zo leert het BIOS van 2002 ons over de totale Vlaamse cd-collectie:

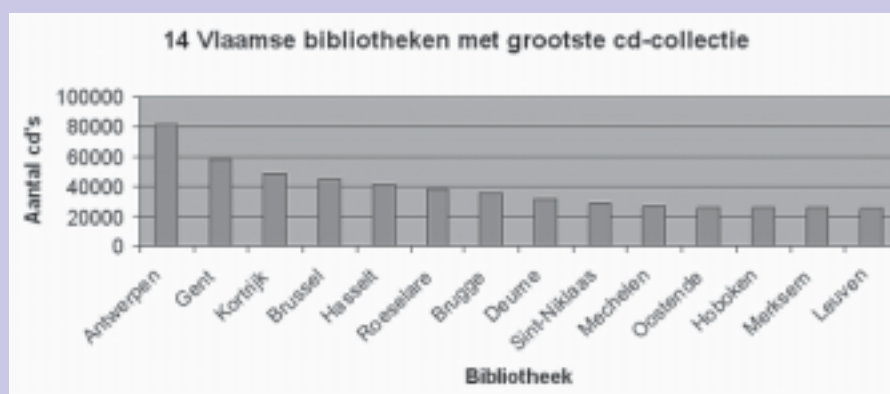
Totale aanwinsten	Totale afvoer	Totale collectie
177.036 9,6% van de totale collectie	46.738 2,5% van de totale collectie	1.829.216

De kleine twee miljoen cd-exemplaren (let wel: exemplaren, er zitten dus vele keren dezelfde titels in deze collectie) worden als volgt verdeeld over de 306 bibliotheken (we beschouwen 100 cd's als het minimum voor een collectie):

Cd-collectie	Aantal bibliotheken	Percentage bibliotheken
25.000 < cd's	14	4,6%
10.000 < cd's < 25.000	46	15,0%
5.000 < cd's < 10.000	56	18,3%
2.500 < cd's < 5.000	46	15,0%
100 x cd's < 2.500	25	8,2%
Geen	119	38,9%

De top 14 van bibliotheken met meer dan 25.000 cd's ziet er als volgt uit:

Bibliotheek	cd-collectie
Antwerpen	81.507
Gent	58.787
Kortrijk	48.933
Brussel	45.054
Hasselt	41.463
Roeselare	38.879
Brugge	36.088
Deurne ²	32.165
Sint-Niklaas	28.346
Mechelen	26.843
Oostende	26.107
Hoboken ⁵	25.840
Merksem ⁵	25.077
Leuven	25.417
Totaal	541.228
% Vlaanderen	29,58%

Helaas kunnen we geen abstractie maken van de verhoudingen tussen de Vlaamse bibliotheken wat betreft unieke exemplaren (unieke 'titels'). Evenmin zeggen de BIOS-gegevens iets over de kwaliteit van de muziekcatalogografie in de Vlaamse bibliotheken.

Aanvullend op de BIOS-gegevens organiseerde de projectgroep Vlacc II begin 2002 een Vlaamse collectie-enquête³. De bedoeling was zicht te krijgen op de collecties en het collectiebeheer in de Vlaamse openbare bibliotheken.

172 (of 75%) van de 229 bibliotheken die op de enquête hebben geantwoord, beschikken over een muziekcollectie die geautomatiseerd is, 21 (of 9%) anderen gaven blijk dat ze ofwel op het punt staan hun collectie te automatiseren, ofwel willen starten met een AVM-afdeling. Achttien (of 8%) van de bibliotheken die antwoordden, hebben ook een collectie bladmuziek ingevoerd, 17 (of 8%) anderen willen een collectie starten of automatiseren.

aanwinsten per jaar. De behoeften voor de catalografie lopen gelijk met de openbare bibliotheken, op enkele specialisaties na (bv. exacte trackduur voor het samenstellen van radioprogramma's). De VRT is op zoek naar nieuwe software om zijn verouderde en gesloten systeem te vervangen en contacteerde hiervoor al het VCOB.

Een andere interessante partner bevindt zich in het buitenland. De *Stichting Centrale Discotheek Rotterdam* (CDR) is een onafhankelijke uitleendiscoverie, die opgericht werd in 1961 en uitgroeide tot de grootste cd-bibliotheek van Europa. CDR koopt alle cd's aan die in Nederland uitkomen, wat resulteert in ongeveer 300 aanwinsten per week (of 13.000 per jaar) en een totale collectie van 250.000 cd's. CDR heeft een samenwerkingsverband met NBD/Biblion voor het tijdig aanleveren van aanschafinformatie en bibliografische beschrijvingen aan vrijwel alle Nederlandse openbare bibliotheken. Ze bieden een intensief gebruikt IBL-net aan voor de landelijke uitleen van cd's en startten onlangs een integratieproject met www.bibliotheek.nl. Hun catalogus met 140.000 cd-beschrijvingen en meer dan 2,5 miljoen onderdeelbeschrijvingen wordt sinds 1995 beheerd in een zelf ontwikkeld systeem, te raadplegen op www.muziekweb.nl.

Gezien de taal van de beschrijvingen tot de criteria voor het startbestand behoort, vallen anderstalige cd-catalogi, zoals de Brusselse *La Media-thèque*, *Library of Congress*, *OCLC Worldcat*... uit de boot. Een toegang tot deze catalogi als achtergrondbestanden voor Vlacc II zou wel verrijkend zijn.

FRBR

Het theoretisch concept FRBR (Functional Requirements of Bibliographic Records) ⁶ is het resultaat van een vernieuwende kijk op catalografie die ingezet werd in de jaren 1960 en werd bestendigd in een eindrapport van de IFLA FRBR-stuurgroep (Saur, 1998). FRBR is een dataconcept gebaseerd op een benadering van bibliografische gegevens vanuit de behoeften van de eindgebruikers en heeft vooral

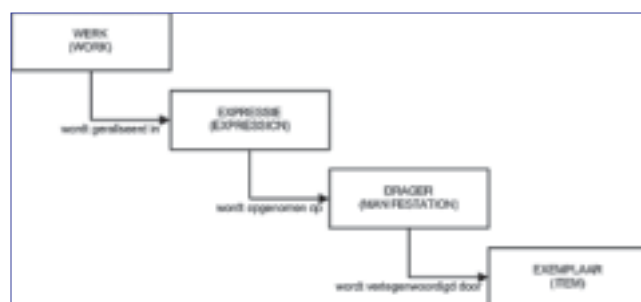
consequenties voor de structuur van de publiekstoegang van de catalogus en de opbouw van een bibliografische beschrijving. Het VCOB onderzoekt met de productleverancier van Vlacc II hoe FRBR geïmplementeerd kan worden binnen het standaard softwareproduct met voldoende aandacht voor de integratie in de catalogus van de gedrukte materialen⁸ en de niet-klasseke cd-catalogus⁹. De kern van FRBR is als volgt samen te vatten: een aantal attributen (persoon, titel, medium...) wordt gegroepeerd rond vier basiseniteiten (*figuur 2*).

Een van de meest tot de verbeelding sprekende toepassingen van FRBR is de gebruiksvriendelijke invoer en presentatie van klassieke muziek in de catalogus. Vlacc II zal 200.000 tot 300.000 muziekbeschrijvingen bevatten, waaronder ongeveer een derde klassieke muziek. Een eenvoudige zoekactie op componist in een grote muziekcatalogus geeft honderden resultaten die amper te verwerken zijn door de eindgebruiker (*figuur 3*). De bedoeling van FRBR is net die informatie transparant te structureren in de hiërarchie werk (work) – expressie (expression) – drager (manifestation) – exemplaar (item).

Zoeken op componist	Aantal composities <i>bron: Grove Music Online)</i>	Aantal beschrijvingen ⁷		
		in bib Antwerpen	in Ovinob	in CDR
Johann Sebastian Bach	ca. 1.200	3.739	2.597	1.000+
Giuseppe Verdi	ca. 58	966	404	321
Paul Hindemith	ca. 400	840	184	278

Figuur 3: Eenvoudige zoekopdrachten in grote muziekcatalogi geven amper te verwerken resultaten.

Een voorbeeld om die vierdeling te verduidelijken: een bibliotheek koopt een *exemplaar* van de cd-drager 'Concerti da Camera Vol. 4' met kamermuziek van Antonio Vivaldi. Daar staan een aantal *werken* van Vivaldi, waaronder de 'Sonate voor hobo en basso continuo in c kl., RV 53'. De *expressie* van dat werk wordt verzorgd door het ensemble 'Il Giardino Armonico'. In een fictieve FRBR-catalogus zou de zoektocht van een gebruiker naar deze cd als volgt kunnen verlopen (dit voorbeeld dient enkel als illustratie en weerspiegelt nog niet de concrete invulling van FRBR in Vlacc II).

Figuur 2: De vier basiseniteiten in FRBR.

Het zoeken op de componist Vivaldi, Antonio resulteert in een alfabetische lijst van zijn *werken* (hier ingekort). Vanuit het werk 'Sonate voor hobo en basso continuo in c kl., RV 53' kan worden doorgelinkt naar de twee bijbehorende uitvoeringen.

De uitvoering door het ensemble 'Il Giardino Armonico' komt opnieuw twee keer voor. Het gaat over twee keer dezelfde uitvoering op verschillende *draggers*. Eén van de dragers is de 'Concerti da Camera Vol. 4'. De link met de *exemplaar*informatie wordt getoond door verder te klikken naar de detailinformatie of is geïmpliceerd als gezocht wordt in een lokale catalogus.

Werkorganisatie

De aanwezigheid van middelen, expertise en specialisatie om een hoogwaardige muziekcatalogografie te verzekeren, ligt vaak niet voor de hand in lokale openbare bibliotheken. Om de Vlacc II-muziekcatalogus blijvend te realiseren, moet de bibliotheeksector kunnen terugvallen op een groep van ervaren muziekcatalogografen die tijd vrij kunnen maken om in netwerkverband hun expertise en diensten aan te bieden aan alle openbare bibliotheken.

De invoerorganisatie van muziek in Vlacc II zal zich spiegelen aan die van de andere bibliotheekmaterialen¹⁰. Er zal — indien mogelijk — gewerkt worden met precatalogografie

van nog niet of pas verschenen materialen. De volwaardige invoer en het beheer van de muziekcatalogus zal in handen zijn van een beperkt aantal expertisecentra (bv. ex-COB's, specialisten van lokale bibliotheken, netwerkcatalogografen...). De lokale bibliotheken die dat wensen, zullen terecht kunnen in een module basiscatalogografie om een aantal basisgegevens (titel, componist/artiest, uitgever...) in te voeren. Ze kunnen de beschrijving dan vanuit Vlacc II importeren in het lokale systeem of PBS om de cd meteen uit te lenen. Expertisecentra zullen de basisbeschrijvingen verder uitbouwen tot volwaardige beschrijvingen. Het schaalvergrotingseffect van de Vlacc II zorgt ervoor dat alle volgende bibliotheken gebruik kunnen maken van die ene kwalitatieve centrale beschrijving en dat het catalografisch werk in de individuele bibliotheken sterk wordt gereduceerd.

De werkorganisatie voor muziek in Vlacc II zal gestuurd worden vanuit een aantal werkgroepen. Een werkgroep voor muziekcatalogografie zal vanuit de dagelijkse praktijk beslissingen nemen over regelgeving en catalogusonderhoud. Een andere werkgroep voor inhoudelijke ontsluiting zal een gebruiksvriendelijk indelingsschema en een gezamenlijk trefwoordensysteem uitwerken en beheren. Vóór de aanbestedingsprocedure van Vlacc II werd al een werkgroep samengesteld die zich zal buigen over de mogelijkheden van inhoudelijke ontsluiting. De bibliotheekmedewerkers uit die werkgroep zijn tegelijk een klankbord voor de Vlacc II-implementatiewerkgroep, die sinds begin 2004 werkt aan de initiële opzet van het Vlacc II-systeem.

Retroconversie

Van de drie hiervoor besproken uitdagingen (startbestand, FRBR en werkorganisatie), staat de eerste, het inladen van een of meer startbestand(en) in Vlacc II, in zeer nauwe relatie met de ultieme uitdaging: de *retroconversie* van de catalogi van de lokale bibliotheken in Vlacc II. Vlacc II zal pas functioneren als een 'echte' centrale catalogus als de plaatskenmerken van de lokale bibliotheken deel uitmaken van de gemeenschappelijke databank. De retroconversie valt grofweg uiteen in twee stukken: de plaatskenmerken van de lokale beschrijvingen hechten aan de corresponderende centrale beschrijvingen en de nog niet aanwezige beschrijvingen in Vlacc II creëren, inclusief plaatskenmerk. Het startbestand zal op die manier organisch uitgroeien tot de gemeenschappelijke catalogus van alle Vlaamse bibliotheken.

De retroconversie van muziekcatalogi belooft echter zeer complex te worden. Eerst is er de belangrijke en determinerende keuze van (het) startbestand(en) voor Vlacc II. Dan is er het probleem van de 'unieke sleutel': in tegenstelling tot boeken (ISBN), beschikken cd's niet over een unieke sleutel die lokale bibliotheken consequent invoeren. Het VCOB spoorde in navolging van Ovinob en Winob de bibliotheken aan om bij hun nieuwe audiovisuele aanwinsten al de commerciële barcode (EAN; European Article Number) in

te voeren. Een derde moeilijkheid is de softwaretechnische problematiek van het importeren en exporteren van relaties tussen hoofdbeschrijving (cd) en onderdeelbeschrijvingen (werken/tracks). Ten vierde zal de 'match-and-merge' -procedure heel veel manueel opkuiswerk nodig maken.

Waarom dan toch die complexe retroconversie? Enkele belangrijke projecten en ambities vereisen de volledige, geretroconverteerde catalogi van de lokale bibliotheken in Vlacc II. De PBS-en zullen een beroep doen op de Vlacc II-catalogus om hun uitleensysteem op te bouwen; zonder muziek in Vlacc II kunnen zij dus geen muzikmaterialen uitleenen. De hele opzet van het project Vlacc II is erop gericht om op langere termijn de volledige collectie van alle Vlaamse openbare bibliotheken te bevatten.

Het lijkt er trouwens sterk op dat in de meeste bibliotheken de basis van de cd-collectie werd opgebouwd vóór 2000: de daling van de cd-verkoop en het kleinere aanbod leiden ook tot een daling van het aantal aangekochte cd's in de bibliotheek (zie kaderstukje 'De Belgische muziekmarkt').

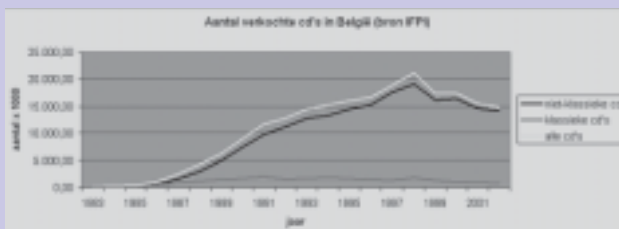
Laat dit einde in mineur geen sourdine zijn op de boeiende tijden die ons te wachten staan. De culturele en maatschappelijke waarde van muziek in de samenleving wordt bevestigd door het aanbod van muzikmaterialen in de bibliotheek. De media zullen veranderen; bibliotheken in de VS bieden thuisgebruikers/leners bijvoorbeeld nu al on

De Belgische muziekmarkt

IFPI Belgium¹¹ beschikt over een aantal algemene cijfers over de Belgische muziekmarkt. De cijfers voor de verkochte aantallen cd's starten in 1983, het jaar van de commercialisering van de cd. Het hoogtepunt van de totale cd-verkoop lag in 1998 met 21 miljoen cd's, het (voorlopige) laagtepunt in 2002 met nog 'slechts' een 15 miljoental verkochte cd's, een daling van maar liefst 29%.

De verkoop van klassieke cd's kende hoogtepunten in 1991 en 1994, met een verkoop van bijna 2 miljoen cd's. De klassieke muziekmarkt stortte eind jaren 1990 in elkaar, tot een verkoop van 750.000 cd's, of een daling van 61%. Op zijn hoogtepunt bedroeg de klassieke muziekmarkt 12% van de totale Belgische verkoop, nu nog 5%. 95% van de cd's die uitkomen op de Belgische platenmarkt is niet-klassieke muziek.

Op basis van collectiegegevens (zie verder) kan de betekenis van de koopkracht van de openbare bibliotheken in Vlaanderen worden achterhaald. In 2002 kochten bibliotheken samen 5,5% van de klassieke muziek-cd's uitgebracht in België en en 1,1% van de totale hoeveelheid cd's, met een gezamenlijke aankoop van 177.036 cd's.

De daling van het aantal verkochte cd's op de Belgische markt loopt parallel met een gemiddelde daling van de cd-aankoop door openbare bibliotheken. Gezien er nog maar beduidend weinig cd's afgevoerd worden (amper 2,5% van de collectie), blijven de cd-collecties voorlopig aangroeien. De cd-uitleeningen stagneren, mogelijk wegens de huidige marktevolutie.

	BIOS	1998	1999	2000	2001	2002
cd-collectie		1.277.204	1.438.203	1.591.519	1.711.080	1.829.216
t.o.v. het vorige jaar			+12,61%	+10,66%	+7,51%	+6,90%
cd-uitleeningen		5.379.975	6.113.460	6.638.638	7.319.228	7.481.581
t.o.v. het vorige jaar			+13,63%	+8,59%	+10,25%	+2,22%

line muziekbestanden aan in een perfect legaal kader. De zoekstrategieën van gebruikers zullen veranderen; experimenten met muziekretrieval (deuntje neuriën om te zoeken) leiden stilaan tot interessante resultaten. De commerciële strategieën om muziek aan de man te brengen zullen veranderen. De muziekcatalogografie in Vlaanderen zal ongetwijfeld volgen.

Met dank aan Luc Lannoy (KUL), Johan Delauré (VCOB), de werkgroep Muziekontsluiting en de medewerkers van de vermelde AVM-afdelingen/muziekcatalogi

Reacties op dit artikel kan je kwijt op het forum [avm@forum.bibliotheek.be](http://forum.bibliotheek.be) (<http://fora.bibliotheek.be>).

Noten

1. In 1992 publiceerde het Samenwerkingsverband van Vlaamse COB's (Centrale Openbare Bibliotheken) De Beschrijvingsregels voor Muzikale geluidsdragers, een Vlaamse regelwerk voor muziekbeschrijving dat nog steeds de basis vormt van bestaande regelwerken. Winob (West-Vlaanderen) en Ovinob (Oost-Vlaanderen) startten eind jaren 1990 met een basisbestand en het catalogiseren van aanwinsten muziek in hun provinciale catalogus. Andere initiatieven waren de subsectie AVM binnen de VVBAD (opgeheven medio jaren 1990), Vlacam (een vzw die voortkwam uit de herstructurering van de Belgische audiotheek, Vlaamse afdeling; opgeheven in 2000) en de provinciale werkgroep muziek in Limburg.
2. De BIOS-gegevens van 2002 houden nog geen rekening met de fusie van de bibliotheken van Antwerpen, in 2003 zitten deze bibliotheken samen in het netwerk van de Antwerpse bibliotheken. Antwerpen heeft dus, na de conversie in 2003 met onder andere Deurne, Merksem en Hoboken, zonder twijfel de grootste collectie in Vlaanderen.
3. Het VCOB publiceerde het resultaat van de verwerking van de Vlaamse collectie-enquête op <http://www.vcob.be> in september 2002 bij de informatieve studies over en rond Vlacc II.
4. MARC21 is de internationale standaard voor bibliografische beschrijvingen en wordt zorgvuldig gedocumenteerd door de Amerikaanse Library of Congress (<http://www.loc.gov/marc>). Het VCOB koos MARC21 als basis voor het Vlacc II-datamodel. Zie <http://www.vcob.be> > Vlacc II > Technische documentatie.
5. ~~Muzic~~ ^{Muzic}mentatiecentrum voor nieuwe muziek van de Afdeling Musicologie van de Katholieke Universiteit Leuven (<http://www.matrix.mu>)
6. ~~MARC21~~ ^{MARC21} final report (Saur, 1998) op <http://www.ifla.org/VII/s13/sc.htm>, Displays for Multiple Versions from MARC21 and FRBR (Delsey, 2002) op <http://www.loc.gov/marc/>, OCLC experimenten op <http://www.oclc.org/research/projects/frbr/>
7. ~~CDR~~ ^{CDR} Structure of the Anglo-American Cataloguing Rules (Joint Steering Committee for Revision of AACR, 1998) op <http://www.collections.canada.ca/jsc/docs.html>.
7. ~~CDR~~ ^{CDR} toont als resultaat van de zoekactie alleen de werken/fragmenten van de componist, en pas op een volgend niveau de cd's - de CDR-software maakt dus al een getrap onderscheid tussen werk en drager. De openbare bibliotheken Antwerpen en Ovinob tonen in het zoekre-

sultaat zowel de cd's als de werken.

8. Ook in de Vlacc II-boeken-catalogus is er een belangrijke rol weggelegd voor FRBR. Verschillende edities van de grote romans in de catalogus leiden tot dezelfde overload van bibliografische gegevens. Ook hier is het dus interessant om verschillende expressies te onderscheiden; volgens OCLC is dat onderscheid het meest zinvol indien gebaseerd op varianten in taal (bv. vertaling) en vorm (bv. gesproken boek); zie <http://www.oclc.org/research/projects/frbr/default.htm>. Voor Vlacc II is het bovendien zeer belangrijk de vele verschillende manifestations (edities) te kunnen groeperen op work-niveau, zoals nu gedeeltelijk gedaan wordt in Vlacc I.
9. In de niet-klassieke muziekcatalogus smelt het niveau van uitvoerder en componist virtueel samen. De muziekcatalogografie en de behoeften van de gebruiker gaan immers niet zover dat componisten van songs onderscheiden moeten worden van de uitvoerende artiesten, tenzij in uitzonderingen zoals jazz-opnames en covers. De verzoening van deze 'halve' FRBR-structuur voor niet-klassieke muziek en de volledige FRBR-structuur voor de klassieke muziekbeschrijving (met het belang van het expression-niveau) vormt een van de grote uitdagingen voor de concrete uitwerking van het concept FRBR.
10. Deze werkgroep werd begin 2004 door de Vlacc II-projectgroep uitgetekend in een voorstudie en het uiteindelijke voorstel tot werkgroeporganisatie, en werd gepubliceerd op www.vcob.be > Vlacc II > Sectorale samenwerking.
11. IFPI staat voor de International Federation of the Phonographic Industry. De cijfers over de Belgische muziekmarkt werden bezorgd door IFPI directeur Marcel Heymans, waarvoor dank.
12. De volledige Naxos, Marco Polo en Da Capo catalogus wordt streaming aangeboden in de Naxos Music Library op <http://www.naxosmusiclibrary.com/>. Ook Classical.com (www.classical.com) is bijzonder populair in de bibliotheken van de Verenigde Staten. Het spreekt vanzelf dat de auteursrechten op klassieke muziek over het algemeen makkelijker te beregelen zijn dan die op de populaire muziek van pakweg de laatste vijf jaar.
13. Zie bijvoorbeeld Melodyhound (www.melodyhound.com), SuperM-Box (<http://neural.cs.nthu.edu.tw/jang/demo/>), Themefinder (www.themefinder.com). Deze sites werden gelijst in Madelon Veldschoten, Muziekretrieval: geen fluitje van een cent, Informatie Professional, 8 (2004) 4.

SAMENVATTING

Het project Vlacc II biedt zowel technologisch als organisatorisch

een uitgelezen moment om muziekmaterialen in de Vlaamse centrale catalogus op te nemen. Daarvoor moeten drie niet te onderschatten uitdagingen gerealiseerd worden. Een of meer startbestanden moeten opgeladen worden in het nieuwe systeem om te dienen als uitgangspunt voor retroconversie. Om het overzicht in de catalogus voor de eindgebruiker en de catalogograaf te behouden, zal het (op termijn) reusachtige aantal muziekbeschrijvingen meer transparant en gestructureerd gepresenteerd moeten worden; experimenten met het nieuwe dataconcept FRBR zouden tot een oplossing moeten leiden. Tenslotte dient een werkgroeporganisatie de invoer van muziekrecords te verzekeren en bewaken; die organisatie wordt uitgebouwd naar het model van de Vlacc II-werkgroeporganisatie voor andere bibliotheekmaterialen.

ABSTRACT

The Vlacc II project creates a momentum, both technologically and organizationally, to start cataloguing music materials in the Flemish union catalogue. Three main challenges should be met. One or more source databases will be loaded into the new system to act as a starting point for retroconversion. Music records should be presented transparently for the end user and cataloguer, in order to see the wood for the trees in an enormous catalogue; experiments with the new FRBR concept should lead to a solution. Finally, a new work organization will manage and assure the cataloguing of music records; this Vlacc II workorganization should be moulded in parallel with the work organization of other library materials.